

ŽIVLJENJE V 19. STOLETJU učb. str. 143

»V Wilsonovi tovarni delajo trije moji otroci, prvi je star 11 let, drugi 13 in tretji 14 let. Opravljajo redno službo, ne vem pa, kako bi vsi živel, če ne bi otroci delali v tovarni. Vsi skupaj delamo zelo trdo, da preživimo /.../. Moj mož tudi tako misli /.../, kajti lansko poletje, ko je bil bolan šest tednov, smo zastavili skoraj vse svoje imetje, da smo preživeli, pa še vedno nismo poplačali vsega /.../. Ne pritožujemo se zaradi ničesar, le mezde so zelo slabe /.../.«

(izjava ge. Smith, tovarniške delavke, 1844)

Opiši tvoj običajen dan!

Industrijska mesta so privabljala množice

Urbanizacija, naraščanje mestnega prebivalstva

- nova industrijska mesta so nastajala v bližini rudnikov, tovarn in železarn,
- velika evropska mesta, so zaradi razvoja industrije in železnice spremenila obseg in videz,
- število prebivalcev se je zelo povečalo, (nekatera so imela več kot milijon ljudi).
- Ob začetku 19. stoletja so bila mesta prenaseljena, **umazana in nezdrava**

Hiše:

slabe,
vlažne
polne zajedavcev
prekrite z umazanijo

Hrup Iz tovarn, gost
dim iz visokih dimnikov.

Zdravje:

Higijena

•Onesnažen zrak

- Oskrba s pitno **vodo**:
neurejena, nenadzorovana,
ni bilo vodovoda in kanalizacije,
odpadke so ljudje metali v reke

Slaba prehrana

Bolezni:

tuberkuloza, vodene koze,
tifus in kolera (okužena voda).

»Položaj se je začel izboljševati 1859, ko je Joseph Bazalgette, odgovorni inženir v mestnem svetu, začel rekonstrukcijo glavnih odvodnih kanalov v Londonu. /.../ Postavljeni kanali so zaustavili prenos odpadne vode v Temzo. Namesto tega so jo v zaprtih kanalih speljali 22 km nižje od londonskega mostu. Tu so vodo odplaknili v Temzo /.../, od koder so jo vrtinci ponesli do morja. /.../ Načrt je predvideval izgradnjo okoli 80km opečnatih podzemnih kanalov «
(Philip Sauvain, British Economic and Social History: 1700–1870, Stanley Thornes, Cheltenham, 1987)

Dom predilca leta 1862 v Manchestru.
Kako bi opisal njegov dom?

Kaj nam vir priča o zavesti in skrbi za bolj urejene higienske razmere v Londonu v 60. letih 19. stoletja?

- Kaj je bil velik problem v Londonu takrat?
- Kako so se lotili tega problema?
- Kakšno znanje so pri tem potrebovali?

DIRTY OLD TOWN

IZKORIŠČANJE
3 minute

ŽIVLJENJE REVEŽEV V PREDMESTJU
9 minut

V tovarnah so delali tudi otroci

Otroško delo:

- otroci delavcev so se, da bi **pomagali družini** preživeti, zaposlili (nekateri že pri petih letih),
- zaradi majhne postave so bili primerni za delo v tovarnah (v tekstilnih, kjer so pobirali niti med stroji), pri čiščenju dimnikov, v rudnikih,
- delali so tudi do šestnajst ur, **plačani** pa so bili veliko **manj** kakor odrasli.

V **šole** niso hodili.

- Leta 1840 je le približno petina londonskih otrok obiskovala šolo, drugi so delali.
- Leta 1847 je bil sprejet zakon, ki je omejil delo otrok na deset ur dnevno.

Težke delovne razmere ter slaba in nezadostna prehrana so povzročale **bolezni** in visoko **umrljivost** otrok. Otroci, ki so morali vdihavati strupene hlape v dimnikih ali stati dolge ure ob strojih, so dobili trajne telesne okvare.

Rudarčki

Šolstvo je postalo pomembna skrb države

V prvi polovici 19. stol. so bile šole slabo opremljene, Zanje so v Evropi skrbeli cerkev ali bogati posamezniki. V enem razredu je bilo tudi do sto učencev. Otroci iz revnih družin zaradi dela niso hodili k pouku. Otroci iz bogatih družin so imeli zasebne učitelje.

Sredi 19. stol. so se razmere začele spreminjati.

Za šolstvo je začela **bolj skrbeti država**:

- Šolam je namenjala **več denarja**, za boljšo opremo in redne plače učiteljem.
- Delo šol so nadzorovali **inšpektorji**. Preverjali so znanje branja, pisanja in računanja učencev.
- Obisk pouka, prostovoljna odločitev staršev.

Nemčija, rast **srednjih tehniških šol**. Več je bilo **univerz** in študentov. Šolstvu so namenili več denarja kot v drugih državah. Berlin, evropsko središče izumiteljev.

V drugi polovici 19. stoletja pa so nastali prvi **Zakoni o obveznosti šolanja**.

Učenju verouka, lepega vedenja, pisanja, branja in računanja so dodali **nove predmete** (naravoslovje, zemljepis, petje, telovadba). V šolo je hodilo tudi čedalje več deklic, ki so se učile tudi gospodinjskih opravil, kuhanja in šivanja.

Podoba razreda okoli leta 1890.

- Opiši učilnico in njeno opremo.
- Kaj imajo na klopih učenci?
- Kateremu družbenemu sloju pripadajo učenci na sliki?
Kako to lahko ugotovimo?
- Navedi nekaj razlik s tvojim razredom, ki jih opaziš!

Otroci so se morali v svojem vedenju v šoli in doma držati **strogih pravil** (šiba novo mašo poje).

Srednji sloj je živel bolje

Meščanski srednji sloj so sestavljali mali podjetniki, trgovci in obrtniki, inteligenca (inženirji, zdravniki, učitelji), nameščenci ter uradniki v podjetjih in državni upravi.

Meščani so veliko pozornost posvečali **vzgoji** in **izobrazbi otrok**.

Meščanstvo je v nasprotju s plemstvom, ki je svoj položaj podedovalo, cenilo sposobnosti.

Značilne vrline;
razum, varčnost in red.

Družbeni napredek je lahko dosegel vsakdo, ki je pridobil **premoženje**.

Ženske naj **ne bi bile** zaposlene z delom izven doma. Njihova skrb je bila **vodenje gospodinjstva** in nadzor nad služinčadjo.

Skrbele so za pripravo družabnih dogodkov ali za dobrodelne dejavnosti.

Ženske so bile **podrejene moškim**, najprej očetu, po poroki pa možu.

Ta je razpolagal z ženinim imetjem.

Ob ločitvi (kjer so bile mogoče) je zakon otroke dodelil očetu.

Ženskam dolgo **ni bilo omogočeno** doseči **višjo izobrazbo**.

Ideal je bila prijazna žena, ki je skrbela za moža, dom in otroke.

»Prsa se ne smejo tiščati prs, tudi kolena se ne smejo dotikati. Plesalec in plesalka naj gledata drug drugemu preko rame. Rokavice je treba imeti med plesom vedno na rokah. Plesati je treba v vrsti, po taktu, elastično, graciozno, ritmično, lahko in živahno, vendar zmerno in nikdar strastno.«

(Jožef Valenčič, Vzgoja in omika ali izvir sreče, Ljubljana, 1899)

Pravila obnašanja v 19. stoletju

Zgleden gospod

- Nikoli ne spregovori z damo, če ga ona prej ne ogovori,
- spremlja damo, ko se vzpne po stopnicah in nazaj,
- izstopi iz kočije prvi in nato pomaga izstopiti dami,
- nikoli ne kadi v družbi dame.

Zgledna dama

- Se nikoli, če je mlajša od trideset let, ne sprehaja sama ali brez spremljevalke,
- nikoli sama ne obišče gospoda,
- nikoli zjutraj ne nosi diamantov ali biserov,
- nikoli ne pleše z enim partnerjem več kot tri plese.

V meščanski družbi so bila **pravila obnašanja** ob stikih z ljudmi, pri mizi ali ob različnih družabnih dogodkih zelo pomembna. Kdor je želel biti v družbi sprejet ali spoštovan, jih je moral upoštevati.

Oglej si sliko v učbeniku na strani 145 in razmisli, kakšno je bilo življenje v meščanski družini:

- za očeta,
- za ženo,
- za otroke,
- za hišne pomočnike in služabnike.